Dünya Savaşa Sürükleniyor

I. Dünya Savaşı (1914-1918) tarihin kaydettiği **ilk küresel savaştır**. Orta Avrupa'da başladı; yeni devletlerin katılmasıyla Orta Doğu, Afrika, Uzak Doğu ve açık denizlere yayıldı. 65 milyondan fazla asker seferber edildi. Savaşın kökünde XVIII. yüzyılın ikinci yarısında Avrupa'da yaşanan iki büyük olay vardı: **Fransız İhtilali** ve **Sanayi İnkılabı**.

BUNU UNUTMA

Seferberlik: Savaş için ordunun, halkın ve bütün kaynakların hazır hâle getirilmesi.

Genel nedenler

Milliyetçilik akımı

Fransız İhtilali (1789) ile yayılan bu fikre göre her millet kendi bağımsız devletini kurmalıydı. Avrupa'da hanedanlara dayalı yapı, millî devletlere dönüştü. Akım en çok **çok uluslu imparatorlukları** (Osmanlı Devleti ve Avusturya-Macaristan) sarstı: İngiltere, Fransa ve Rusya'nın da kışkırtmasıyla bu devletlerdeki milletler bağımsızlık için ayaklandı.

Sömürgecilik yarışı

Sanayi İnkılabı ile üretim arttı, iç pazarlar yetmedi. Fabrikalar için **ham madde ve enerji**, fazla mallar için **yeni pazar** aranınca sömürgecilik yarışı başladı. Siyasi birliğini geç tamamlayan **İtalya (1870)** ve **Almanya (1871)** da yarışa katılınca Avrupa'da **kuvvetler dengesi** değişti, rekabet kızıştı.

Özel nedenler

Devlet	Çıkarı ve hedefi
İngiltere	En büyük sömürge imparatorluğuna sahipti; sömürgelerine göz diken yeni rakibi **Almanya** ile çıkar çatışması yaşadı.
Almanya	Siyasi birliğini geç tamamladı; ham madde ve pazar için Avrupa'da İngiltere ve Fransa'nın, Uzak Doğu'da Japonya'nın sömürgelerine göz dikti.
Fransa	1871'de Almanya'ya kaptırdığı, **kömür ve demir** bakımından zengin **Alsace-Lorraine (Alsas-Loren)** bölgesini geri almak istedi.
Rusya	**Panslavizm** politikasıyla Osmanlı ve Avusturya-Macaristan'ı parçalayıp Balkanlar'a, Boğazlar'a ve **sıcak denizlere** ulaşmak istedi.
Avusturya-Macaristan	Panslavizmden rahatsızdı; Balkan toplulukları üzerinde Rusya'ya karşı nüfuz mücadelesine girişti.
İtalya	Sömürge için Kuzey Afrika ve Akdeniz'de yayılmak, Avusturya-Macaristan yönetimindeki topraklarını kurtarmak istedi.

Bütün devletler için: Üstünlük kurmak için kara ve denizde **silahlanma yarışı**, devletlerin **bloklara** ayrılması ve **Bosna-Hersek sorunu, Trablusgarp ve Balkan savaşları** gibi çözülemeyen bölgesel sorunlar gerginliği tırmandırdı.

A+ LGS'DE ÇIKABİLİR

Saraybosna Suikastı savaşın **asıl nedeni değil, başlatan olaydır** (kıvılcım). Asıl nedenler milliyetçilik, sömürgecilik ve devletler arası çıkar çatışmalarıdır.

Kavram kutusu

Panslavizm: Bütün Slavları Rusya'nın önderliğinde birleştirme politikası. **Sıcak denizler:** Kışın donmayan denizler; Rusya için Boğazlar ve Akdeniz. **Nota:** Bir devletin diğerine resmî yazılı isteği. **Blok:** Ortak çıkarı olan devletlerin oluşturduğu grup.

Bloklar ve Kıvılcım

A+ LGS'DE ÇIKABİLİR

Soruda **milliyetçilik, sömürgecilik, ham madde, pazar** geçiyorsa bu **genel nedendir** (bütün dünyayı etkiler). İki devletin adı geçiyorsa (Alsas-Loren, Panslavizm) **özel nedendir.**

Blok	Savaş başlamadan önce	Savaş başladıktan sonra
İtilaf (Anlaşma)	**Üçlü İtilaf (1907):** İngiltere (lider), Fransa, Rusya	İngiltere, Fransa, Rusya, ABD, İtalya, Sırbistan, Belçika, Karadağ, Japonya, Romanya, Yunanistan
İttifak (Bağlaşma)	**Üçlü İttifak (1882):** Almanya (lider), Avusturya-Macaristan, İtalya	Almanya, Avusturya-Macaristan, **Osmanlı Devleti**, **Bulgaristan**

İtalya neden taraf değiştirdi?

Savaş öncesinde İttifak grubundaydı; savaş başlayınca tarafsızlığını ilan etti. Avusturya-Macaristan ile Balkanlar ve Adriyatik'te sorunları vardı. Gizli bir antlaşmayla kendisine **On İki Ada ve Antalya yöresi** vaat edilince **1915'te İtilaf Devletleri** safında savaşa girdi.

DİKKAT!

Savaş öncesi ve sonrası blokları karıştırma: **İtalya** İttifak'tan İtilaf'a geçti; **Osmanlı ve Bulgaristan** İttifak'a sonradan katıldı.



Saraybosna, 28 Haziran 1914 (temsilî)

Saraybosna Suikastı

Avrupa barut fıçısı gibiydi, kıvılcım Saraybosna'da çaktı. **28 Haziran 1914'te** Avusturya-Macaristan veliahdı **Franz Ferdinand** ve eşi, bir **Sırp milliyetçisi** tarafından öldürüldü. Avusturya-Macaristan suikastten Sırbistan'ı sorumlu tuttu, sorumluların teslimini isteyen ağır bir **nota** verdi. Rusya'dan destek alan Sırbistan notayı reddetti. **28 Temmuz 1914'te** Belgrad bombalandı ve Sırbistan'a savaş açıldı.

Zincirleme savaş ilanları

1882 Üçlü İttifak → **1907** Üçlü İtilaf → **28 Haziran 1914** Saraybosna Suikastı → **28 Temmuz 1914** Avusturya-Macaristan Sırbistan'a savaş açtı, Rusya Sırbistan'ın yanında yer aldı → **1 Ağustos 1914** Almanya Rusya'ya, ardından Fransa'ya savaş açtı → **4 Ağustos 1914** İngiltere Almanya'ya savaş açtı → **2 Kasım 1914** Osmanlı Devleti savaşa dâhil oldu. İttifaklarla birbirine bağlı devletler kendilerini savaşın içinde buldu.

Notlarım

Osmanlı Savaşın Eşiğinde

Savaş başladığında Osmanlı'nın durumu

- **Askerî:** Ordu, Balkan Savaşları'ndan büyük yara almış, yorgun ve bitkindi.
- **Toplumsal:** Balkanlar'dan Anadolu'ya göç eden yüz binlerce insanın barınma ve geçim sorunları vardı.
- **Ekonomik:** Ekonomi çökme noktasındaydı, devlet dış borçlarını ödeyemiyordu.
- **Siyasi:** İttihat ve Terakki Cemiyeti ile muhalif partiler arasında sert çekişmeler vardı.

BUNU UNUTMA

Osmanlı savaşa **güçlü olduğu için değil**, yalnız kalmamak ve kayıplarını geri almak için girdi.

Önce tarafsızlık, sonra ittifak arayışı

Savaş başlayınca Osmanlı **tarafsızlığını ilan etti**; ama savaşın dışında kalmak çok zordu. Bu yüzden **seferberlik** ilan etti, **kapitülasyonları tek taraflı olarak kaldırdığını** duyurdu, ordu ve donanmayı güçlendirmeye çalıştı. Bloklaşan Avrupa'da yalnız kalmamak ve Rusya'nın Boğazlar üzerindeki emellerini engellemek için önce **İngiltere, Fransa ve Balkan devletlerine** ittifak önerdi; olumlu sonuç alamadı. Osmanlı'nın tarafsızlık ilanı İtilaf Devletlerinde **memnuniyetle** karşılandı, Almanya'da ise **hayal kırıklığı** yarattı.

Kapitülasyon: Osmanlı'nın yabancı devletlerin vatandaşlarına tanıdığı ticari, hukuki ve ekonomik ayrıcalıklar. Avrupa devletleri bu kararı tanımadı; kapitülasyonlar ancak **Lozan Barış Antlaşması** (1923) ile tamamen kaldırıldı.

İtilaf neden reddetti?

- Rusya bu devletlerin müttefikiydi.
- Osmanlı'nın çıkacak bir savaşta **yıkılacağına kesin gözüyle** bakıyorlardı.
- Osmanlı toprakları üzerinde **emelleri** vardı.
- İngiltere, parası peşin ödenen **iki savaş gemisini** bile teslim etmedi.

Almanya'ya yakınlaşma

Son dönem askerî ıslahatlarda **Alman heyetlerinden** yararlanılmış, ordu Alman silahlarıyla donatılmıştı. Almanya, Osmanlı'yı sömürgecilikte **rakip görmüyordu**. Balkan Savaşları'nda İtilaf devletlerinin Balkan ülkelerine destek vermesi de Osmanlı'yı Almanya'ya itti.

Osmanlı neden Almanya'nın yanında?	Açıklama
Toprakları geri almak	Trablusgarp ve Balkan savaşlarında kaybedilen toprakları geri kazanmak
Yalnızlıktan kurtulmak	İngiltere ve Fransa tarafından dışlanan Osmanlı'nın bir bloka katılması
Alman hayranlığı	Başta **Enver Paşa** olmak üzere İttihatçı yöneticilerin savaşı Almanya'nın kesin kazanacağına inanması
Turancılık ideali	Rusya'ya karşı cephe açıp Orta Asya Türklerini kurtarmak, bütün Türkleri birleştirmek

DİKKAT!

Antlaşma **gizliydi** ve Osmanlı yönetiminin tamamı değil, İttihat ve Terakki'nin önde gelenleri kararı verdi.

Gizli ittifak (2 Ağustos 1914)

Sadrazam **Sait Halim Paşa'nın yalısında** Almanya ile imzalandı. Rusya Avusturya-Macaristan'a savaş açar, Almanya da savaşa girerse Osmanlı savaşa katılacak; Osmanlı ordusunun sevk ve idaresi İstanbul'daki **Alman Askerî Islah Heyeti'ne** verilecekti. Almanya bir gün önce Rusya ile savaşa girdiği için antlaşmaya göre Osmanlı da savaşa girmeliydi.

Osmanlı Savaşa Giriyor

Almanya Osmanlı'yı neden yanında istedi?	Amacın türü
Osmanlı'nın **Boğazlar'a** sahip olması ve İngiltere'nin Uzak Doğu sömürgelerine giden yolu tehdit edebilecek **stratejik konumu**	Coğrafi, stratejik
Yeni cepheler açıp savaşı geniş alana yaymak, böylece Avrupa'daki **yükünü hafifletmek**	Askerî
Osmanlı'nın **ham madde kaynaklarından** ve **insan gücünden** yararlanmak	Ekonomik, askerî
Padişahın **halifelik** gücüyle İngiliz ve Fransız sömürgelerindeki Müslümanları ayaklandırmak	Dinî



Yavuz ve Midilli İstanbul'da (temsilî)

Goben ve Breslau olayı

Osmanlı tarafsızken Akdeniz'de İngiliz donanmasından kaçan **Goben (Goeben)** ve **Breslau (Breslav)** adlı iki Alman savaş gemisi Çanakkale Boğazı'ndan geçip Osmanlı'ya sığındı. Uluslararası hukuka göre gemiler silahsızlandırılmalı ya da gönderilmeliydi. Savaş yanlısı İttihatçı yöneticiler ise gemilerin **satın alındığını** duyurdu.

Adım adım savaşın içine

Gemilere Türk bayrağı çekildi, adları **Yavuz** ve **Midilli** oldu; Alman mürettebata Osmanlı bahriye üniforması giydirildi → Alman Amiral **Souchon (Suşon)** komutasındaki filo **tatbikat bahanesiyle** Karadeniz'e açıldı ve Rusya'nın **Sivastopol, Odessa ve Kefe** limanlarını topa tuttu → **2 Kasım 1914'te** Rusya, **5 Kasım'da** İngiltere ve Fransa Osmanlı'ya savaş açtı → **11 Kasım 1914'te** Padişah V. Mehmet Reşat **Cihad-ı Ekber** ilan ederek dünya Müslümanlarını İtilaf devletlerine karşı savaşa çağırdı.

Savaş neden genişledi?

Osmanlı'nın İttifak Devletleri safında savaşa girmesiyle Kafkasya'dan Süveyş Kanalı'na, Irak'tan Çanakkale'ye kadar **yeni cepheler** açıldı. Savaş Avrupa'nın dışına taştı, Orta Doğu'ya yayıldı ve gerçek bir **dünya savaşına** dönüştü.

A+ LGS'DE ÇIKABİLİR

Almanya'nın halifelik gücünü kullanmak istemesi **dinî**, cephe sayısını artırıp yükünü hafifletmek istemesi **askerî** bir amaçtır.

ÖNEMLİ

Goben ve Breslau olayı, Osmanlı'nın tarafsızlığını sona erdiren ve onu **fiilen savaşa sokan** olaydır.

Kısaca hatırla

Genel nedenler (milliyetçilik, sömürgecilik) → özel nedenler ve bloklaşma → Saraybosna Suikastı (kıvılcım) → zincirleme savaş ilanları → Osmanlı'nın tarafsızlığı → 2 Ağustos 1914 gizli ittifak → Goben-Breslau olayı → 2 Kasım 1914'te Osmanlı savaşta.

Kazanım: Birinci Dünya Savaşı'nın sebeplerini ve savaşın başlamasına yol açan gelişmeleri kavrar.

Kendimi Deniyorum

A. Doğru mu, yanlış mı?

Cümle doğruysa "D", yanlışsa "Y" yazınız.

- ☐ 1. Milliyetçilik akımı en çok çok uluslu imparatorlukları olumsuz etkiledi.
- ☐ 2. Alsace-Lorraine sorunu Rusya ile Almanya arasındadır.
- ☐ 3. Savaş öncesinde İtalya İttifak Devletleri grubundaydı.
- ☐ 4. Osmanlı Devleti savaşın başında İtilaf Devletleri yanında yer aldı.
- ☐ 5. Yavuz ve Midilli'nin Rus limanlarını bombalaması Osmanlı'yı savaşa soktu.

B. Eşleştirelim

Kavramın harfini ilgili açıklamanın başındaki kutuya yazınız.

A) Panslavizm	☐	Savaşı başlatan olay
B) Saraybosna	☐	Almanya'nın dinî amaçla kullanmak istediği güç
C) Alsas-Loren	☐	Kapitülasyonları kaldırdığını duyuran devlet
D) Osmanlı	☐	Kömür ve demir bakımından zengin bölge
E) Halifelik	☐	Rusya'nın bütün Slavları birleştirme politikası

C. Boşlukları dolduralım

Kelimeler: **Sait Halim Paşa** | **1907** | **İtalya** | **Cihad-ı Ekber**

1. İngiltere, Fransa ve Rusya ..... yılında Üçlü İtilaf'ı kurdu.
2. Gizli ittifak ..... yalısında imzalandı.
3. Padişah ..... ilan ederek Müslümanları savaşa çağırdı.
4. Toprak vaadiyle 1915'te taraf değiştiren devlet .....'dır.

D. Bilgimi yazıyorum

1. I. Dünya Savaşı'nın iki genel nedenini yazınız.

2. İngiltere ve Fransa, Osmanlı'nın ittifak önerisini neden kabul etmemiştir? Bir neden yazınız.

3. Osmanlı Devleti'ni Almanya'nın yanında savaşa girmeye yönelten iki nedeni yazınız.

4. Almanya'nın Osmanlı'yı yanında istemesinin askerî amacı nedir?

Bu konunun şarkısını Onur Akmeşe YouTube kanalından dinlemeyi unutmayın!